

Καθημερινή 30/1/2005

Γένους αρσενικού τα ελληνικά ΑΕΙ

Μόνο το 27% των μελών ΔΕΠ είναι γυναίκες και καμία πρότανης

Της Λίνας Γιανναρου

Τι γένους είναι το... πανεπιστήμιο; Μάλλον αρσενικού, εάν κρίνουμε από τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών σχετικά με τη θέση των γυναικών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Όπως φαίνεται, τα ιδανικά της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών που πρεσβεύουν τα πανεπιστήμια αποτελούν μόνο θεωρία, καθώς οι ανισότητες και οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών στην ακαδημαϊκή κοινότητα αποτελούν –εν πολλοίς– κατεστημένο. Διαφορετικά, γιατί οι γυναίκες να εκπροσωπούν μόνο μια μειοψηφία του συνόλου των μελών του Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ) των ΑΕΙ (27%) και μάλιστα να μειώνεται η παρουσία τους όσο ψηλότερα ανεβαίνουμε στις βαθμίδες των πανεπιστημιακών;

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών για Θέματα Φύλου και Ισότητας (ΘΕΦΥΛΙΣ) του Πανεπιστημίου Αθηνών και βασίστηκε σε στοιχεία από όλα τα ΑΕΙ της χώρας που αφορούσαν στο ακαδημαϊκό έτος 2003–2004 (για το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο και το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία των ετών 2002–2003 και 2001–2002 αντίστοιχα).

Στα υψηλά κλιμάκια

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι άντρες είναι συντριπτικά περισσότεροι από τις γυναίκες στην ανώτερη βαθμίδα (οι γυναίκες καθηγήτριες αποτελούν μόνο το 18,8% του συνόλου των καθηγητών). Ωστόσο, η μεγαλύτερη ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων εμφανίζεται στις υψηλές διοικητικές θέσεις και θέσεις λήψης αποφάσεων στα ΑΕΙ. Ως γνωστόν, όλοι οι πρυτάνεις των ελληνικών ΑΕΙ είναι άνδρες, όπως άλλωστε είναι και το 88% των αντιπρυτάνεων και το 90% των κοσμητόρων. Γένους

αρσενικού, αντίστοιχα, είναι και το 88% των προέδρων τμημάτων και το 84,5% των αντιπροέδρων τμημάτων.

Διαχωρισμός των φύλων παρατηρείται επίσης και με βάση το επιστημονικό αντικείμενο, καθώς οι γυναίκες έχουν την τάση να απασχολούνται περισσότερο ως μέλη ΔΕΠ στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, ενώ οι άνδρες στις θετικές και πολυτεχνικές επιστήμες. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες καθηγήτριες τμημάτων Θετικών Επιστημών αποτελούν μόλις το 6,5% του συνόλου, ενώ το ποσοστό των καθηγητριών τμημάτων Ανθρωπιστικών Επιστημών φθάνει το 31%. Τα ποσοστά των γυναικών ωστόσο αυξάνουν όσο χαμηλώνει η καθηγητική βαθμίδα. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι γυναίκες λέκτορες τμημάτων Θετικών Επιστημών είναι το 25% του συνόλου και οι γυναίκες λέκτορες τμημάτων Ανθρωπιστικών Επιστημών το 62% του συνόλου. Ακόμα όμως και στα τμήματα των ανθρωπιστικών επιστημών, όπου η παρουσία των γυναικών κρίνεται ικανοποιητική, η κάθετη διάκριση παραμένει πολύ υψηλή, με τους άνδρες να κατέχουν τις θέσεις εξουσίας. Είναι ενδεικτικό ότι στα τμήματα ανθρωπιστικών επιστημών, οι άνδρες αποτελούν το 69% των προέδρων τμημάτων, το 65% των αντιπροέδρων τμημάτων, το 61% των διευθυντών τομέων και το 76% των διευθυντών εργαστηρίων.

Ίδια εικόνα και στην έρευνα

Ανάλογη είναι η εικόνα και στον επιστημονικό–ερευνητικό χώρο, όπως προκύπτει από έρευνα της κύριας ερευνήτριας του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών κ. Λάουρας Μαράτου–Αλιμπράντη σε 50 ερευνητικούς φορείς της χώρας. Σύμφωνα με την έρευνα, το ποσοστό των γυναικών που απασχολούνται ως ερευνητές και ειδικοί λειτουργικοί επιστήμονες στα δημόσια ερευνητικά κέντρα της χώρας δεν υπερβαίνει το 32,5% σε καμία πανεπιστημιακή βαθμίδα, ενώ σχεδόν ανύπαρκτη είναι η παρουσία των γυναικών και στα συμβούλια που διοικούν και καθορίζουν τις δραστηριότητες των ερευνητικών κέντρων της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας.

Τα παραπάνω στοιχεία παρουσιάστηκαν σε συμπόσιο που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών με θέμα «Η θέση των γυναικών στην ακαδημαϊκή κοινότητα και οι πολιτικές φύλου στα πανεπιστήμια», με στόχο την

έναρξη του διαλόγου για τη χάραξη πολιτικής σχετικά με την προώθηση των γυναικείων σπουδών και σπουδών φύλου στα ελληνικά ΑΕΙ, αλλά και τη διαμόρφωση σχεδίου ενεργειών που θα διασφαλίσουν την ισότητα των δύο φύλων στα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας και θα άρουν τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών.

Εκλέγονται «καθηγητής»

«Είναι χαρακτηριστικό ότι οι γυναίκες εκλέγονται ως “καθηγητής” και όχι ως “καθηγήτριες”. Ακόμα και σε αυτό υπάρχει διάκριση των δύο φύλων», αναφέρει χαρακτηριστικά στην «Κ» η καθηγήτρια του τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και υπεύθυνη υλοποίησης του προγράμματος ΘΕΦΥΛΙΣ, κ. Βασιλική Δενδρινού. «Εγώ έτυχε να είμαι σε ένα “γυναικοκρατούμενο” τμήμα, οπότε δεν αντιμετώπισα πρόβλημα. Αλλά όταν εξελέγη πρόεδρος του τμήματος, στη Σύγκλητο ήμουν το 1%. Και έπρεπε να προσαρμόσω τον λόγο μου σε αυτόν των συναδέλφων μου, δηλαδή στον αντρικό λόγο».

Ποσόστωση και σπουδές για ζητήματα φύλου

Για να κλείσει η ψαλίδα των ανισοτήτων στα ΑΕΙ πρέπει «να υπάρξει περισσότερο ισότιμη κατανομή της εξουσίας στα πανεπιστήμια και στην έρευνα», τονίζει η κ. Δενδρινού. «Έχουμε φθάσει στο σημείο να θεωρούν οι γυναίκες φυσιολογικό να δημιουργείται μια επιτροπή χωρίς ποσόστωση. Εάν στα πανεπιστήμια δεν υπάρξει εκπαίδευση στα θέματα αυτά, τότε η νοοτροπία της ανισότητας των δύο φύλων δεν θα αλλάξει ούτε στην κοινωνία». Επιπλέον, όπως επισημαίνει η ίδια, η διαμόρφωση πολιτικής ισότητας θα συμβάλει και στην αντιμετώπιση κρουσμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης. «Έρευνες δείχνουν ότι το πρόβλημα είναι υπαρκτό, αλλά τα κορίτσια –ή τα αγόρια, γιατί υπάρχουν και τέτοια κρούσματα– δεν έχουν πού να καταγγείλουν το περιστατικό χωρίς να φοβούνται ότι ο καθηγητής θα τους “κόψει”».

Στο πλαίσιο του συμποσίου συγκροτήθηκε και μια διαπανεπιστημιακή επιτροπή, που θα καταθέσει στο υπουργείο Παιδείας προτάσεις για την προώθηση των σπουδών φύλου. «Είμαστε η μόνη χώρα που δεν παρέχει σπουδές για ζητήματα φύλου.

Εισήχθησαν πέρυσι κάποια τέτοια μαθήματα στο πλαίσιο συγκεκριμένου προγράμματος –που ήταν πολύ δημοφιλή ανάμεσα στους φοιτητές–, ωστόσο η χρηματοδότησή του λήγει το 2005. Ελπίζουμε σε παράτασή του».

Η Καθημερινή 13 Μαρτίου 2005

Μπορεί τελικά μια γυναίκα να γίνει Αϊνστάιν;

Time

Είναι άραγε αλήθεια ότι οι άνδρες είναι καλύτερα προικισμένοι από τις γυναίκες για επιστημονική διάκριση; Μήπως οι γυναίκες υστερούν βιολογικά στα Μαθηματικά; Μήπως είναι γελοίο ή και ολέθριο να τίθεται ένα τέτοιο ερώτημα στο έτος 2005; Κι όμως, η εικόνα στις ΗΠΑ υποχρεώνει σε ανάλογα ερωτήματα. Για παράδειγμα, ενώ οι γυναίκες κατέχουν στις πανεπιστημιακές σχολές Κοινωνιολογίας και Ψυχολογίας το 35% των θέσεων διδασκόντων, στις σχολές Μαθηματικών και Φυσικής διατηρούν μόλις το 8%.

Εγκεφαλικές διαφορές

Σήμερα γνωρίζουμε ότι υπάρχουν όντως σημαντικές διαφορές μεταξύ του εγκεφάλου της γυναίκας και του άνδρα. Αλλά όπως παρατηρούν πολλοί μελετητές, αυτές οι διαφορές δεν είναι στατικές. «Κάθε απλοϊκή θεωρία είναι καταδικασμένη να αποτύχει», λέει ο Yu Xie, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μίτσιγκαν. «Η Βιολογία μπορεί να δώσει εξηγήσεις. Αλλά γνωρίζω ότι οι βιολογικοί παράγοντες δεν παίζουν ρόλο εάν δεν ενεργοποιηθούν από τις κοινωνικές συνθήκες».

Πάντως, σήμερα οι γυναίκες εμφανίζονται στις μελέτες να έχουν περισσότερες συνδέσεις μεταξύ των δύο ημισφαιρίων του εγκεφάλου, ενώ σε συγκεκριμένες περιοχές διαθέτουν και περισσότερους νευρώνες. Επίσης οι γυναίκες χρησιμοποιούν περισσότερα τμήματα του εγκεφάλου για να εκτελέσουν κάποια καθήκοντα. Οι άνδρες σκέφτονται με πιο συγκεκριμένες περιοχές του εγκεφάλου. «Ο αρσενικός εγκέφαλος έχει διαφορετική αρχιτεκτονική από τον θηλυκό, αλλά δεν ξέρουμε τι σημαίνει αυτό», λέει ο Richard Haier, καθηγητής Ψυχολογίας. Η ερευνητική ομάδα του Haier πρόσφατα ανακάλυψε ότι οι περιοχές του εγκεφάλου που σχετίζονται με την ευφυΐα είναι διαφορετικές σε άνδρες και γυναίκες.

Μπορεί να εξηγηθεί έτσι το γιατί οι άνδρες είναι πιο ικανοί στο να κατανοήσουν ένα τρισδιάστατο σχήμα, ενώ οι γυναίκες στο να κλίνουν ένα ρήμα; Μάλλον οι πιο

εντυπωσιακές διαφορές βρίσκονται εκτός εγκεφάλου. Ο Leonard Sax, φυσικός και ψυχολόγος, τονίζει ότι «η γυναίκα μπορεί να ακούσει, να μυρίσει και να δει πράγματα που ο άνδρας δεν μπορεί». Αλλά καθώς τα μάτια, τα αφτιά και η μύτη είναι οι πύλες του εγκεφάλου, επηρεάζουν την ανάπτυξή του. Οι διαφορετικές αυτές δυνατότητες είναι αποτέλεσμα της μακραίωνης πάλης για επιβίωση.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης

Τεράστιο ρόλο παίζει πάντως και η εκπαίδευση. Ο Sax τονίζει ότι «στην ηλικία των 12 ετών υπάρχουν κορίτσια που δεν τους ελκύει η επιστήμη και αγόρια που απεχθάνονται το διάβασμα. Ο λόγος που το γυναικείο φύλο υποαντιπροσωπεύεται στον τομέα της πληροφορικής δεν είναι γιατί δεν μπορούν, αλλά γιατί έτσι έχουν διδαχθεί». Η ικανότητα του εγκεφάλου να αλλάζει και να βελτιώνεται είναι μάλλον αυτό που μπορεί να κάνει καλύτερα από οτιδήποτε άλλο. Πρόσφατο πείραμα που έγινε σε γυναίκες στο πανεπιστήμιο Temple απέδειξε ότι παίζοντας τέτρις μόλις δύο ώρες την εβδομάδα, ύστερα από δέκα εβδομάδες, απέκτησαν πολύ καλύτερη αίσθηση του χώρου!

Φυσικά, υπάρχουν και κοινωνικοί λόγοι. Στην Ισλανδία και στη Σουηδία τα κορίτσια έχουν υπερκεράσει τα αγόρια στα Μαθηματικά και στη Φυσική. Αυτό παρατηρείται ειδικά στον Βορρά. Ο λόγος είναι ότι τα κορίτσια θέλουν να κατέβουν στις μεγάλες πόλεις, ενώ τα αγόρια προσανατολίζονται να μείνουν στην ύπαιθρο. Αλλά και στις ΗΠΑ το γενετικό χάσμα κλείνει σιγά σιγά. Σήμερα το 50% των πτυχίων Χημείας και το 60% της Βιολογίας δίνονται σε γυναίκες.

Όμως, εάν δεν είμαστε προσεκτικοί, ίσως ο επόμενος «θηλυκός Αϊνστάιν» θα υπολογίζει φόρους σε ένα δικηγορικό γραφείο, αντί να ερμηνεύει το σύμπαν.

Ελλάδα: μαθηματικά γένους... αρσενικού

Οι θετικές επιστήμες στην Ελλάδα είναι γένους αρσενικού! Τα αγόρια είναι το 68% των επιτυχόντων στην πρώτη δέσμη. Άνδρες είναι το 74% των μαθηματικών και το 67% των φυσικών στα σχολεία. Αποδεικνύουν όμως αυτά τα στοιχεία ότι τα κορίτσια μειονεκτούν από... DNA στις «πρακτικές επιστήμες» και είναι κατάλληλα μόνο για τα «θεωρητικά»; Όχι, απαντά ο Χρήστος Κάτσικας, ερευνητής της εκπαίδευσης, από

βιβλίο του οποίου προέρχονται και τα παραπάνω στοιχεία («Σχολείο, τάξη και ιδεολογία», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα). «Η αλήθεια είναι ότι η “αρσενική” εικόνα των πανεπιστημιακών τμημάτων Μαθηματικών ή Φυσικών δεν αντικατοπτρίζει τον βαθμό επιτυχίας του κάθε φύλου αλλά τον βαθμό συμμετοχής του». Μάλιστα, ο κ. Κάτσικας, επεξεργαζόμενος στοιχεία από τις εισαγωγικές, βρήκε ότι σε σχολές που κυριαρχούν τα μαθηματικά και η φυσική τα κορίτσια αποτελούν το 27,8% των υποψηφίων και το 29,3% των επιτυχόντων. Άρα, καταγράφουν μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας από τα αγόρια!

Πώς εξηγείται όμως η χαμηλότερη επιλογή αυτών των σχολών από κορίτσια; «Η παράδοση, η ανατροφή των αγοριών και των κοριτσιών, οι διαφορετικού τύπου πολιτιστικές προσδοκίες και πιέσεις, οι κοινωνικοί ρόλοι των δύο φύλων, οι προκαταλήψεις γονέων και εκπαιδευτικών, ο ίδιος ο κοινωνικός καταμερισμός της εργασίας και ο διαχωρισμός των επαγγελμάτων σε ανδρικά και γυναικεία λιπαίνουν το έδαφος της διαφοροποίησης των επιλογών και των κλίσεων», τονίζει ο κ. Κάτσικας.

Καθημερινή 19/9/2003

Μεγαλώνει το χάσμα κοριτσιών – αγοριών

Της Μαργαρίτας Πουρνάρα

Χρόνο με τον χρόνο, τα κορίτσια εξελίσσονται στο «ισχυρό φύλο» της εκπαίδευσης. Στην πρόσφατη έρευνα του Οργανισμού για την Ανάπτυξη και την Οικονομική Συνεργασία, παίρνουν την πρωτιά από τους άρρενες συνομηλίκους τους σε όλες τις χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου. Από την πρώτη δημοτικού μέχρι και τα μεταπτυχιακά, δείχνουν έτοιμα και αποφασισμένα να διακριθούν, να κατακτήσουν τις υψηλότερες θέσεις. Σε αντίθεση με όσα πίστευαν παλαιότερα «παίρνουν τα γράμματα» πολύ ευκολότερα, μαθαίνουν γρηγορότερα ξένες γλώσσες και αφήνουν τους συμμαθητές τους να ασχολούνται με το ποδόσφαιρο και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Η αγάπη τους για τις υψηλές επιδόσεις έχει ως αποτέλεσμα αυξημένη αυτοπεποίθηση και όνειρα για το μέλλον. Η εν λόγω έρευνα απέδειξε ότι τα περισσότερα 15χρονα κορίτσια είναι πεπεισμένα ότι θα ανεβούν πολύ άνετα στην εργασιακή ιεραρχία.

Τα αγόρια –αντιθέτως– φαίνεται να γίνονται έρμαιοι της ευαισθησίας τους. Επηρεάζονται άμεσα από το οικογενειακό περιβάλλον και οποιοδήποτε μικρό ή μεγάλο πρόβλημα στο σπίτι αντικατοπτρίζεται αμέσως στο σχολείο. Κάμπτονται από το άγχος και τον ανταγωνισμό, πτοούνται και γενικώς «τα φορτώνουν στον κόκορα». Παρουσιάζουν πιο συχνά μαθησιακές δυσκολίες και παίρνουν περισσότερες αποβολές. Εκτονώνουν τον θυμό τους μέσα στην τάξη, ενώ βιώνουν εντονότερα, ίσως, την αγωνία για το επαγγελματικό τους μέλλον. Οι στατιστικές δείχνουν καθαρά ότι χρειάζονται τις περισσότερες φορές βοήθεια από ειδικούς για να προχωρήσουν σωστά στο σχολείο. Ο μόνος τομέας στον οποίο διακρίνονται είναι οι υπολογιστές, επειδή είναι πιο εξοικειωμένα, χάρις και στα διάφορα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Μέχρι σήμερα έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες που προσπαθούν να δώσουν μια επαρκή απάντηση στην ερώτηση «Γιατί τα κορίτσια τα πάνε πολύ καλύτερα». Άλλες δίνουν βάση στην ψυχολογία, άλλες στη βιολογία, τη δομή του εγκεφάλου κ.λπ.

Καμιά δεν έχει καταφέρει να εξηγήσει με βεβαιότητα τους λόγους της μεγάλης αυτής διαφοράς.

Σιγά-σιγά δημιουργούνται και παγιώνονται συνθήκες ανισότητας, όπως αποδεικνύεται από το ποσοστό εισαγωγής στο πανεπιστήμιο. Στη Νέα Ζηλανδία, το 89% των μαθητριών ακολουθεί ανώτερες ή ανώτατες σπουδές σε σχέση με το 62% των μαθητών. Στην Ισλανδία η διαφορά μεγαλώνει: 80% των κοριτσιών για το 42% των αγοριών. Αυτό σημαίνει με απλά μαθηματικά ότι σε μερικές δεκαετίες, ενδεχομένως οι περισσότεροι σημαντικές οικονομικές, πολιτικές και πανεπιστημιακές θέσεις θα κατέχονται από γυναίκες. Η «ισότητα» των δύο φύλων δεν θα επιτευχθεί μόνο με τους νόμους –που έτσι και αλλιώς δεν εφαρμόζονται πάντοτε στην πράξη– αλλά με την πάροδο του χρόνου.

Αν στην Ευρώπη το θέμα των μικτών σχολείων έχει λυθεί εδώ και δεκαετίες, στις Ηνωμένες Πολιτείες επανέρχεται στο προσκήνιο. Η κυβέρνηση του Τζορτζ Μπους θέλει να δώσει περισσότερα κίνητρα για να αυξηθούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που είναι αποκλειστικώς αρρένων ή θηλέων. Η εκπαίδευση –χωρίς διακρίσεις στο φύλο και τη φυλή– που κατακτήθηκε με πολλούς αγώνες έχει μπει στο στόχαστρο. Αυτοί που προωθούν τα μέτρα θεωρούν ότι τα παιδιά έχουν καλύτερους βαθμούς σε αυτά τα σχολεία. Πολλές περιπτώσεις εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που χώρισαν τους μαθητές των δύο φύλων και έφτιαξαν εκ νέου τις τάξεις, το επιβεβαιώνουν. Βέβαια, πρέπει να σκεφτεί κανείς τι έχει μεγαλύτερη σημασία στην εφηβεία: Οι σχολικές επιδόσεις ή το φλερτ;